

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Ca. i. Q[uod] manus reipublice aut armata est aut inermis: & q[ue] sit
i[n]ermis: & de officio ei[us]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

Policratici de Curialiū nugis.

Incipit prologus in librum sextum.

Horatius in
poetris.

Optū est illud ethici: quia emiliū circa ludum
faber vn⁹ & vngues exprimet & molles imi-
tabitur ere capillos. Infelix opis summa qa
ponere totū nesciet. Hunc ego me si quid cō-
ponere curem. Non magis esse velim q̄ naso
viuere prauo. Spectādū nigris oculis / nigroq̄
capillo. Dum plutarchi vestigia in traiani in-
stitutione familiaris sequor / me ipsuz hac imagine arbitror cō-
pellari: eroq̄ ludibrio omnium: nisi diligentius prosequar qd̄ in-
cepi. Me enim in presenti clientē eius esse professus sum. Sequē
ergo eum & a capite reip. cū eo ad pedes vsq̄ descendā: ea tamē
conditione vt si his qbus iura permittitur ignorare mordacior
in hac parte apparuerō: id nō mihi sed plutarcho ascribant: aut
sibi potius qui regulā quā p̄fitetur & qua viuendū est eis / disce-
re noluerunt / Nā qd̄ de nostratibus dictum est ea sola intentio-
ne adieci: vt ad virtutis viam redeāt vel inuiti. Eos nāq̄ ad agē-
da sufficiunt animare / tam exēpla maiōrū q̄ principis magnitudo
inuicti / cuius titulos nunc apud me in vnū congero: vt cū ali-
orum tuba & litui & om̄e gen⁹ musicorū laudes eius p̄ in vnū
cōclamabūt: ego vir indoctus & plebeius mei similib⁹ preconia
ei⁹ / fistula stridēti disptiam. Nā quis a semipagano tibiā auri-
calco iūctaz & emulā tube grādioris expectet? Adero tñ & me-
tātis solēnis ingerā / & qd̄ ingenii vena subtrahit: denotiōis co-
pia supplebit. Dū iuga montis aper: fluuios dū pisces amabit.
Dūq̄ thimo pascētur apes: dū rore cicade. Sēper honos nomēq̄
suū laudesq̄ manebūt. Qz si duces in iniuriā suā aliquid dictū
putant: doceant a principe qa nō in p̄niciē sed salutē egrotatiū
ppinant amara medicine. His p̄missis ad reliq̄ p̄grediar oīo.

Virgil. in bu-
colicis.

Excusatio pul-
chra exprobrā-
tis vitia.

Explicit prologus libri Sexti.

Incipit liber sextus.

Quae manus reipublice aut armata est / aut inermis: & que sit
inermis: & de officio eius. Cap. I.

Quae manus itaq̄ reipublice aut armata est / aut in-
ermis. Armata quidē est que castrensem &
cruentā exercet militia. Inermis que iustitiā
expedit & ab armis feriādo / iuris militie ser-
uit. Neq̄ enī reipublice militāt soli illi qui ga-
leis toracibusq̄ muniti in hostes exercēt gla-
dios aut tela quelibet / sed & patroni causarū

De aduo. di-
uerso. iudi. l.
aduocati.

qui gloriose vocis cōfisi munimine lapsa erigūt: fatigata repāt /
 nec min⁹ puidēt hūano generi q̄ si laboratū vitā: spē posterosq̄
 armorū presidio ab hostibus tuerētur. Militāt & publicani ap̄
 paritores & officiales oīm iudiciū. Sicut enī alia sunt officia pas
 cis/alia belli: ita eadē necesse ē alios & alios expediri. Arma
 ta itaq̄ man⁹ in hostē dūtaxat exercetur: at inermis extenditur
 & in ciuem. Porro vtriusq̄ necessaria est disciplina/ quia vtriusq̄
 solet insignis eē malicia. Vfus quoq̄ manū capitis sui p̄testa
 tur imaginē/ quia vt ait sapiētia. Rex iniqu⁹ oēs ministros im
 pios habet/ & q̄lis est rector ciuitatis: tales sunt & inhabitātes
 in ea. Oportet (inquit picles) collegā sophodem arguēs pretorē
 nō modo man⁹ sed & oculos hīe continētes. Est aut̄ p̄sidentiuꝝ
 cōtinētia illa laudabilis: cū ab exactionib⁹ & iniuriis continent
 manus suas & cohibent alienas. Manus tñ vtriusq̄ militie ar
 mate videlicet & inermis/ manus principis est: & nisi vtrāq̄ co
 hibeat parū cōtinens est. Et quidē artius est cōpescenda iermis
 eo q̄ cū armati p̄cipianf̄ abstinere ab exactionib⁹ & rapinis: in
 ermis etiam a munerib⁹ arceaf̄. Si tñ pena alicui irrogatur les
 gitima: si exigif̄/ aut accipitur quod iure statutū est vel concess
 sum: nequaq̄ punif̄ aut reprehendif̄. Hoc enim quicquid sit exa
 ctionis nomen non recipit/ neq̄ cadit in muneris rationem: qd̄
 officiales accipere prohibentur. Quia nō officialiū licentia ma
 ior est/ dum sub pretextu officii spoliare possūt aut vexare p̄uas
 tos: quod contra officium presunt pena ferendum est gra
 uiori. Ait enim beatus laurentius mediolanensis episcopus.
 Quid est publicanus? Nonne caput rapine & lex violentie?
 Quid est publicanus? Predo sine pudore: medicus exterminii
 Nonne immanior est furibus publicanus? Fur nāq̄ vel timēs su
 ratur/ hic autem delinquit cōfidenter. Fur laqueos legis timet.
 Hic q̄qd̄ fecerit legē putat. Lex furē deterret ab illicitis: hic ad
 iniquū malitie sue cōpendiū legē trahit. Quis eo iniquor q̄ v̄bis
 iustitie iustitiā dānat: & armis innocētie spoliat/ vulnerat/ occi
 dit innocētes? Lege vtiq̄ legē pimit: & dū alios vrget ad legē/
 exlex est. Nā sicut p̄tor etiā cū inique decernit ius dicit: habito
 tñ respectu nō ad id qd̄ facit s̄z qd̄ facere debet: sic & publicanus
 etiā cū delinquit ius videt implere habita tñ officii nō malitie
 ratione. S̄z qd̄ est officii publicani? Luca referēte didicim⁹ quia
 publicani venerūt ad iohānē vt baptisarenf̄ ab eo & dixerunt.
 Magister quid faciem⁹? Respōdēs aut̄ dicebat illis. Nihil am
 plius q̄ qd̄ constitutū est vobis exigatis. Ecce officii publicani/

Prover. xxix.

Eccl. x.

Pericles.

Laurentij ep̄i
mediolanensis
verba.It̄ pessima
s̄ publicanos.ff. de insti. et
iu. l. penul. §.
pretor.

Luca. iij.

Politratici de Curialiu nugis.

exigere & recipere qđ statutū est. Quicqđ aut̄ āplius est/ a malo est exigētis & accipiētis/nō prebentis. Hoc aut̄ ad omniū magistratū officiales porrigitur/vt ab eis nihil āplius exigatur.

Job. xv.

Mala q̄ publi
cari faciunt.

Joelis. i.
Locusta.
Brucus.

Athelebus.

Apparitores itaq̄ licēter exigūt qđ eis debetur ex sportulis/ & omniū stratilatū ordines salariū constitutū iuste accipiūt. Concutere tñ et vexare non licet/vt extorqueant & munera. Ignis (inquit beatus iob) deuorabit tabernacula eorū qui munera libenter accipiūt. Concepit dolorē conuentus eorū & pepit iniquitatem/ & vterus eius preparat dolos. Publicanorū oīm a maximo vsq; ad minimū cetus/concutioni nunc potius q̄ iustitie vacat: & ita in populo debachatur vt quod reliq; vnus: alii nō moventur auferre/ac si iuxta conquestionē ppheticā ad hoc instituti sint vt residuū locuste comedat bruc⁹. Et vt eis maior sit licētia nocēdi/vnus in se plura coaceruat officia vt qđ ab vno nō accepit officio:tollat ab alio. Tradūt phisiologi qđ ex locusta nascitur brucus:qui ita vocat quousq; alas habeat. Exinde succrescentibus alis cum ceperit volitare vocatur athelebus. Cū enī plenissime volare poterit/efficitur locusta. Iterū & multo grauior est brucus q̄ locusta/ & athelebus quia ei desunt ale:nec cito potest abscedere. Ideoq; quocūq; venerit fruges oīno psumit. Locusta tñ & athelebus quocūq; venerit nocēt/ & forte in locis plurib⁹: sed tamē minus brucus/qui cum infederit nō mouet donec labores hominū oīno exhauriat. At in officialibus eundē brucū/athelebū inuenies & locustā:qui propinquis noceat:& remotis & illius cui semel incederit fortunā deuoret:nec ante abscedat/q̄ om̄s eius auferat facultates. Quis numerare pōt quot pupillos officiosissime circūscripserit:& quot venales iniuria fecerit agros:& quot apud nos licentia istorū suis nudatos bonis sub imagine religionis aliove pretextu nō tā romipetas & pegrīos q̄ exules fecerit? Vtiq; iā fiūt ista palā:nec eos p̄fides aut p̄cōsules cohibent: quia (vt dici solet). Opibus lupi congratulatur coruus:& ministro impietatis impius iudex applaudit. Hoc aut̄ oībus his vsu innotuit: principes quorū infideles sūt socii furū:quos cū in maleficio viderint currūt cū eis/adiicientes iniquitatis partē vt lucri quacūq; recipiant portionē. Si misertus fueris paupis:si occasum iustitie fleueris:si decreueris subuenire:si obmutire audes. vt ad singula que dicūt aut faciūt non dixeris euge. euge. accusantibus herodianis lese maiestatis reddes coram p̄fide rationē. Cui nisi in omnibus acquieueris cesari contradices: & quicquid dictet nisi sic eat:& nisi sic stet:est in p̄sonā

regis: contraq; coronam. Consurget / ingemiabit / & vsq; ad nu-
 bes inualefcet clamor officialium replicantium voce magna.
 Hunc inuenimus subuertentē populū & prohibentem tribu-
 ta dari cesari: negantēq; cesarē regem esse: & ministris ei⁹ vni-
 uersa de iure licere. Hunc inuenimus euacuantem paternas le-
 ges / nouas introducentem & vetustissime consuetudinis cōtē-
 ptorem. Huius rei testes sumus. Q; si tuam purgare volueris in-
 nocentiam: aut pro iustitia quicq; astruere. Si christū dixeris re-
 gem esse cui magis oporteat obediri q̄ hominibus. Si ecclesie
 eius quoniam hoc odiosissimum est aliquod protuleris priuile-
 gium continuo vociferantes intonabunt. Quid amplius deside-
 ratis testes? Ecce vos ipsi audistis blasphemiam. Quisquis as-
 serit talia contradicit cesari. Si vero iudex innocentiam videns
 iustitiāq; reueritus dissimulauerit vndiq; cōclamabunt. Si hūc
 dimittis non es amicus cesaris. Vt vni⁹ pena sit liberatio mul-
 torum tolle & dele hunc vt vitat & valeat barrabas. Oēs enim
 sunt quasi corpus vnū: quod sicut manifesta conuincunt opera /
 ex patre dyabolo est cuius isti sunt membra. Egregie quidez de
 istis beatus iob ait. Corpus illius quasi scuta fusilia / & cōpactū
 squamis se prementibus. Vna vni coniungitur: & ne spiraculū
 incedit per eas. Vna alteri coherebat: & tenentes se nequaq; se-
 parabuntur. Assistunt sibi quia conuenerunt in vnum aduersus
 dominum & aduersus xpm eius. Tantaq; vigēt auctoritate vt
 quicquid dixerit ita obtineat: ac si inueniatur in actis. Attesta-
 tio eorum veritati preiudicat. Non est preter principem cui li-
 ceat obuiare eorū sententiis nisi eos princeps coerceat: licz om-
 nes dicant / quia pax est non est utiq; pax: aut illa pax sola est in
 qua est amaritudo amarissima. Nam cum alas habita mode-
 ratione inculpate tutele vim vi repellere liceat. concutientibus /
 spoliātib⁹ / torquētibus his mutire non licet. Iuris etenim viden-
 tur esse ministri. Excusatur qui aliquid ob tutelam proprii cor-
 poris fecerit. Si tamen quauis iniuria trahentibus his restite-
 rit / dignus pena qualibet iudicatur. Si crimen turbatum & tur-
 patum protrahit / si barbam vellit / si aures quasi nimiu; breues
 producit: si dat alapam: aut percutit pugno impie / si alterū eruit
 oculum / sustine patienter: nisi vtrumq; malis amittere. Quia
 quicquid presumunt: Cesaris dextera factum iactitant. Si te-
 lum manu gestas: si spontaneam detrectas prebere ceruicem /
 ventrē nudat: ostentat iugulum: ceruicē extendit: & te puocat.
 vt si aude; cesaris itestina telo rimeris: & q̄ libuerit modo ma

Job. xl.

Policratici de Curialiū nugis.

Hierem. iij.

Insti. de his q
sui vel ali. iur.
sūt. §. s. h tpe.

ps. xxxj.

Vegetius.

Eccl. iij. prohe
miū institutio
num.

Vegetij sunt
verba de re mi
litari. lib. j. c. j.

num mittas in cesarem. Se enim personam cesaris gerere glo
riatur. At si hec est dextera cesaris/ quenam sinistra erit? Pro
fecto factio istorum nō iustitiā exegit: sed illudit: & nō implet
sed euacuat legem: licet nōnulli seua p̄rogatiua verborū aduer
sus mentē legis suā fraudulenter tueantur errorē. Sapiētes enī
sunt: vt faciāt mala. Cū nō puincialibus sit hec pestis pernicio
sa/ nulli p̄niciosior potest esse q̄ principi. Bona siquidē puincia
liū principis sunt ad necessitatem & vsū p̄ncipis omnia que p
uincialium sunt de iure exponūtur. Prouincia tota quasi archa
p̄ncipis est. Quā quisq; exhaurit grauissime delinquit in princi
pem: cui? extenuat facultates. Nā puinciales quasi quidā sup̄fi
ciani sunt: & quotiens vsus exigit potestatis rerū suarū nō tam
domini sunt q̄ custodes. Si nō necessitatis nō incūbit articulus:
sua sint puincialiū bona/ quibus nec ipse princeps licēter abu
titur. Si enī expedit reipublice ne quis re sua male vtaf/ abuti
alienavsq; quaq; non licet. At cū per ministros iniquitatis & sa
tellites sathane viros herodianos fuerit exhausta puincia/ si
necessitas iminet q̄bus vtetur p̄nceps? Proinde si sapit/ in cha
mo & freno maxillas eorū cōstriget: ne more luporū quos im
proba vētris ingluuiēs angit vastare possint/ & lacerare prouin
ciam & iniuriā principis quas vires totius reipublice exhaurire
Alioquin & ipse in egestatem incidet puincialibus oībus odio
sus/ redditurus suo iudici rationē in districto examine de operi
bus manū suarū/ & de lesione puincialiū quos iniuste & quasi
p̄ fraudē sub vmbra tuitiōis manu spoliavit & laceravit ieremi.

¶ Militia delectū exigit: scientiā & exercitationē. Cap. II.

Restat armata manus que castrēsem & cruentā vt di
ctum est exercet militiam. In huius autem modera
tione sapientia & iustitia principis elucet plurimū.
¶ Vt enim ait vegetius renatus/ nullus est quez opor
teat vel plura vel meliora scire q̄ principem cuius doctrina de
bet omnibus prodesse subiectis. Cum enim pacis itēq; belli de
beat opera moderari/ legum rei q; bellice ipm oportet habere
peritiā. Et quidez de pacatis studiis aliqua superius dicta sunt.
nunc manus armata discutitur: que sine delectu scientia & exer
citatione non conualescit. Quouis enim istorum cessante: non
prodest inutilis manus. At in his sciētia & exercitatio utiliora
sūt. Sciētia eī rei bellice dimicādi nutrit audaciā. Nemo facere
metuit qd se bñ didicisse p̄didit Eteī i certamie belloz exercita
ta paucitas ad victoriā p̄optior ē/ q̄ tud/ & idocta multitudo ex